

О. А. Подолянчук,

к. е. н., доцент, завідувачка кафедри обліку та оподаткування
в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0234-8943>

Я. П. Іщенко,

к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6819-5997>

Н. І. Коваль,

к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2877-4302>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.15.54

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

O. Podolianchuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Accounting and Taxation
in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia

Ya. Ishchenko,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Account and Taxation
in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University

N. Koval,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia

ENTERPRISE PROFIT IN MODERN BUSINESS CONDITIONS: ACCOUNTING ASPECT

У статті проаналізовано законодавче визначення категорії "прибуток" та з'ясовано розбіжності дефініції у працях вчених. Охарактеризовано прибуток через призму сучасних наукових досліджень, які проводилися в сфері економічної теорії, фінансів та бухгалтерського обліку. З'ясовано, що класифікація прибутку впливає на раціональну організацію системи бухгалтерського обліку на підприємстві в частині його ведення. Обґрунтовано класифікаційні ознаки прибутку для цілей бухгалтерського обліку (за видами діяльності, за способом розрахунку і відображенням у звітності, за характером використання). Розкрито функції прибутку (облікова, розподільча, стимулююча, соціальна). Окреслено основні завдання прибутку підприємства в умовах сьогодення. Досліджено систему рахунків обліку прибутку. Охарактеризовано проблемні питання, суперечності та пропозиції щодо обліку прибутку, які розкрито в наукових публікаціях. Задля підвищення якості облікової інформації запропоновано удосконалити систему субрахунків рахунку 44 та перейменувати його назву.

The article analyzes the legal definition of the category "profit" and elucidates the discrepancies of the studied definition. Profit is characterized through the prism of modern scientific research conducted in the field of economic theory, finance and accounting. Based on the analysis of the

fundamental works of domestic scientists, the existence of various approaches to the interpretation of the meaning of profit was revealed. It was found that the classification of profit affects the rational organization of the accounting system at the enterprise in the part of its management. The classification features of profit for accounting purposes are substantiated (by types of activity, by the method of calculation and display in reporting, by the nature of use). Taking into account various approaches to defining the essence of profit as an economic category, its main characteristics that correspond to the conditions of a market economy have been formed. The functions of profit (accounting, distributive, stimulating, social) are revealed. The main objectives of the company's profit in today's conditions are outlined. It is noted that profit is an object and management tool in which the interests of almost all subjects of economic activity are concentrated. The need for profit management is determined, which consists in forecasting income and expenses, developing measures to ensure profitability and preventing risks of loss. The system of profit accounting accounts has been studied. Problematic issues, contradictions and proposals regarding profit accounting, which are highlighted in scientific publications, are characterized. It is noted that the profit accounting system should be built in such a way that information is systematized according to user requests and organically integrated with the information system of accounting accounts. In order to improve the quality of accounting information, it is proposed to improve the system of sub-accounts of account 44 "Retained earnings (uncovered losses)" and rename it to "Profit (loss) of the reporting period".

*Ключові слова: прибуток, чистий прибуток, нерозподілений прибуток, фінансові результати, облік.
Key words: profit, net profit, retained earnings, financial results, accounting.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Діяльність будь якого суб'єкта господарювання спрямована на позитивний кінцевий результат — прибуток. Від величини прибутку залежить фінансова стійкість підприємства та можливість реінвестування ресурсів у подальшу виробничо-господарську діяльність. В отриманні прибутку зацікавлені не лише суб'єкти господарювання, але й держава, адже через механізм оподаткування прибутку забезпечується формування бюджету країни. Тому питання обліку прибутку є актуальними в умовах сьогодення ведення бізнесу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання економічної сутності прибутку, його класифікації та проблематики обліку розкриваються у наукових дослідженнях авторів [6; 18] та напрацюваннях багатьох вітчизняних вчених: Атамас П.Й., Атамас О.П. [1], Вороніної В.Л. [3], Кузь В.І. [7], Майбороди О.Є. [8], Мороз Ю.Ю. [10], Орехової А.І. [14], Степаненко О.І. [19], Чижевської Л.В. [20] та інших. Зокрема, в попередніх наукових дослідженнях авторів розглянуто методику обліку порядку формування та використання прибутку [6], а також окреслено особливості оподаткування прибутку підприємств [18]. Вороніна В.Л. обґрунтувала класифікаційні ознаки прибутку як об'єкта бухгалтерського обліку, аналізу та контролю. Це в свою чергу дає можливість деталізувати інформацію про

формування та розподіл прибутку до запитів користувачів [3]. Кузь В.І. пропонує зміни у назві рахунків та субрахунків з обліку прибутку, що впливатиме на узгодження назв та змісту об'єктів обліку [7]. Степаненко О.І. характеризує економічну сутність прибутку в сфері економіки та управління підприємством і відзначає, що прибуток — одночасно є простою і складною категорією. Його простота виражається в тому, що він виступає мотиватором підприємницької діяльності, а складність — наявність великої кількості факторів (зовнішніх та внутрішніх), що прямо чи опосередковано впливають на його величину [19]. Чижевська Л.В. та Сірацька А.В. внесли пропозиції щодо зміни назви рахунку та субрахунків обліку прибутку та удосконалення методики обліку прибутку. Автори доводять, що це дозволить отримати інформацію щодо операцій запланованого використання частини розподіленого прибутку та фактично використаного протягом наступного за звітним періодом отримання чистого прибутку, та успішно управляти діяльністю підприємства за допомогою раціонального використання прибутку [20]. Враховуючи напрацювання науковців, не применшуючи вагомості їх досліджень та зважаючи на динамічні зміни національного законодавства, дане дослідження не втрачає актуальності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою наукової публікації є дослідження сутності категорії "прибуток", а також обґрунтування пропозицій

Таблиця 1. Законодавче визначення категорії "прибуток"

Джерело	Законодавчі та нормативні матеріали
Господарський кодекс України	Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання – показник фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається за допомогою зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань.
Податковий кодекс України	Прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду. Прибутком вважається сума валових доходів, скоригована відповідним чином для потреб оподаткування.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»	Обліковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період. Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Валовий прибуток (збиток) – розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Прибуток (збиток) від реалізації – це валовий прибуток (збиток) за мінусом адміністративних витрат і витрат на збут (реалізацію) продукції; Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від реалізації, іншого операційного доходу та інших операційних витрат. Прибуток (збиток) до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків); д) чистий прибуток (збиток) підприємства – прибуток (збиток) до оподаткування за мінусом податку на прибуток.

Джерело: сформовано на основі [4; 9; 12; 13; 16].

щодо удосконалення системи рахунків з обліку формування і використання прибутку задля підвищення якості облікової інформації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вивчаючи економічну літературу, спостерігаються розбіжності у визначенні економічної сутності категорії "прибуток". Науковці по-різному характеризують досліджувану дефініцію, адже їх погляди визначаються під впливом середовища і часу в якому підприємства здійснюють свою виробничо-господарську діяльність. Також на думку вчених впливає нормативне визначення, яке характеризується багатьма законодавчими документами (Табл. 1).

Таким чином, категорію "прибуток" розглядають через призму сучасних наукових досліджень, які проводилися в сфері економічної теорії, фінансів та бухгалтерського обліку.

З економічної сторони прибуток носить дещо розпливчатий характер. Це пов'язано з тим, що він приймає на себе певні ризики, базується на суб'єктивних оцінках майбутньої вірогідності та постійно змінюється. Але слід зазначити, що економічний прибуток має вагому цінність в процесі планування та прогнозування майбутньої діяльності суб'єкта господарювання. Він є основним показником в пошуку й порівнянні альтернативних способів вкладення капіталу, оцінці ефективності майбутніх інвестицій. Такий прибуток оцінюється через призму фінансово-господарської діяльності та майбутніх перспектив розвитку підприємства. При цьому основним критерієм виступають майбутні витрати,

Таблиця 2. Класифікація видів прибутку

Класифікаційна ознака	Вид прибутку
Характер відображення в обліку	Бухгалтерський прибуток
	Економічний прибуток
Характер діяльності підприємства	Прибуток від звичайної діяльності
	Прибуток від надзвичайних подій
Основний вид господарських операцій	Прибуток від реалізації продукції
	Прибуток від позареалізаційних операцій
Основний вид діяльності підприємства	Прибуток від операційної діяльності
	Прибуток від інвестиційної діяльності
	Прибуток від фінансової діяльності
Склад формуючих елементів	Маржинальний прибуток
	Валовий прибуток
	Чистий прибуток
Характер оподаткування	Прибуток, що підлягає оподаткуванню
	Прибуток, що не підлягає оподаткуванню
Характер інфляційної «чистки»	Номінальний прибуток
	Реальний прибуток
Достатність рівня формування	Нормальний прибуток
	Низький прибуток
	Високий прибуток
Період формування	Прибуток попереднього періоду
	Прибуток звітного періоду
	Прибуток планового періоду
Характер використання	Прибуток, що накопичується (капіталізується)
	Прибуток, що використовується (спожитий)
Ступінь використання	Нерозподілений прибуток
	Розподілений прибуток
Підсумковий результат	Позитивний прибуток (збиток)
	Негативний прибуток (збиток)

Джерело: [3, с. 192].

можливості їх зниження та підвищення рентабельності [19, с. 91].

Фінансисти розглядають прибуток з позиції його акумулювання, розподілу матеріальних, трудових, фінансових ресурсів. Тобто, прибуток розуміється як: 1) основна частина грошових накопичень, що створюється для формування власності; 2) позитивний узагальнюючий фінансовий результат господарської діяльності підприємства, завдяки якому фінансується приріст оборотних коштів, здійснюється оновлення, розширення виробничого процесу, зростає соціальний розвиток підприємства [19, с. 91].

В сфері бухгалтерського обліку прибуток як наукова категорія має набагато менше розбіжностей в з'ясуванні його сутності, механізмові утворення. Це пов'язано з нормативним регулюванням порядку формування результатів діяльності, їх відображення в системі обліку й фінансовій звітності підприємства. Не дивлячись на розбіжності в тлумаченні терміну "прибуток" в кожній його інтерпретації прослідковується спільні думки — позитивний результат діяльності підприємства залежить від величини отриманих доходів та понесених витрат, а формою його вираження є прибуток, який збільшує власний капітал суб'єкта господарювання [19, с. 93].

Характеризуючи сутність прибутку, науковці приділяють увагу його класифікації. Адже, на їх твердження, від науково обгрунтованої класифікації прибутку (Табл. 2) залежить правильність обліку операцій з його формування та розподілу.

Вороніна В.Л. зазначає про важливість розгляду класифікації прибутку для цілей обліку, аналізу та контролю, що пов'язано з необхідністю раціональної організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві в частині його ведення [3, с. 192].

Тому, для цілей бухгалтерського обліку важливим є визначення саме тих видів прибутку, що входять до фінансової, податкової та іншої звітності (Рис. 1).

Враховуючи різноманітні підходи до визначення суті прибутку як економічної категорії науковці виділяють такі його основні характеристики (Рис. 2), які відповідають умовам ринкової економіки.

Сутність прибутку для цілей бухгалтерського обліку доречно розглянути через функції, які він виконує у господарській діяльності (Рис. 3).

Сутність облікової (оціночної) функції полягає в тому, що прибуток розглядається як оціночний показник, який характеризує ефект, отриманий від здійснення господарської діяльності, та дає можливість оцінити її ефективність [11, с. 173].

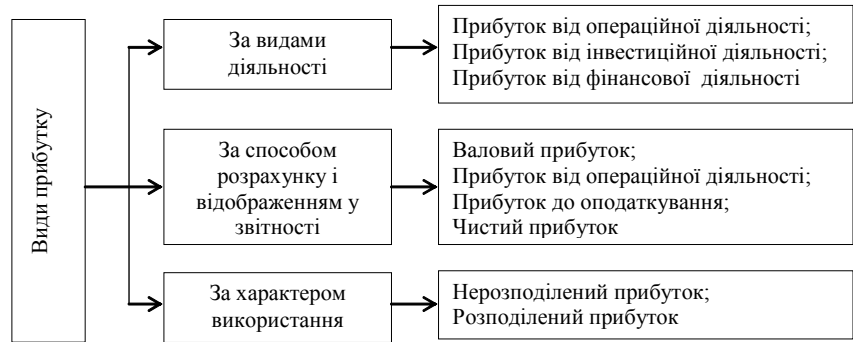

Рис. 1. Класифікація прибутку для цілей бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано на основі [9; 12].

Розподільча функція реалізується шляхом використання прибутку в якості джерела формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів починаючи з державного бюджету, через розподіл прибутку у вигляді податку на прибуток, закінчуючи бюджетом окремого структурного підрозділу підприємства. Частина прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, спрямовується на розширене відтворення та вирішення виробничих та соціальних завдань його розвитку [11, с. 173].

Стимулююча функція полягає в тому, що прибуток використовується як в інтересах суб'єктів підприємництва, так і в інтересах їхніх працівників, тому він виступає стимулом для управлінського персоналу та працюючих підприємства

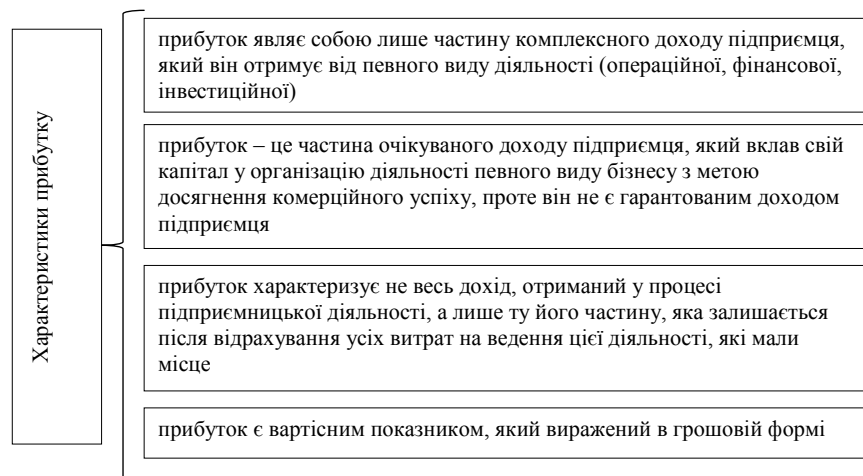

Рис. 2. Основні характеристики прибутку в умовах ринкової економіки

Джерело: сформовано на основі [2].

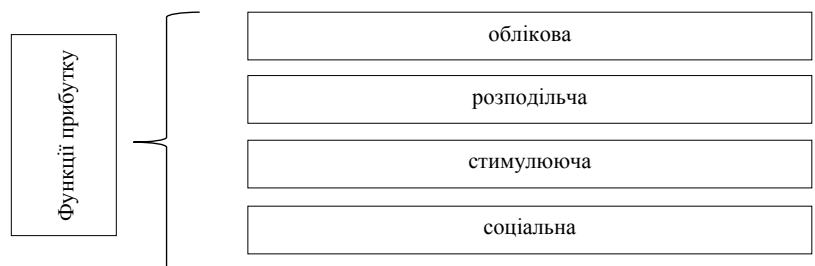

Рис. 3. Функції прибутку підприємства

Джерело: узагальнено та згруповано на основі [2; 8, с. 312; 11, с. 173; 18, с. 140].

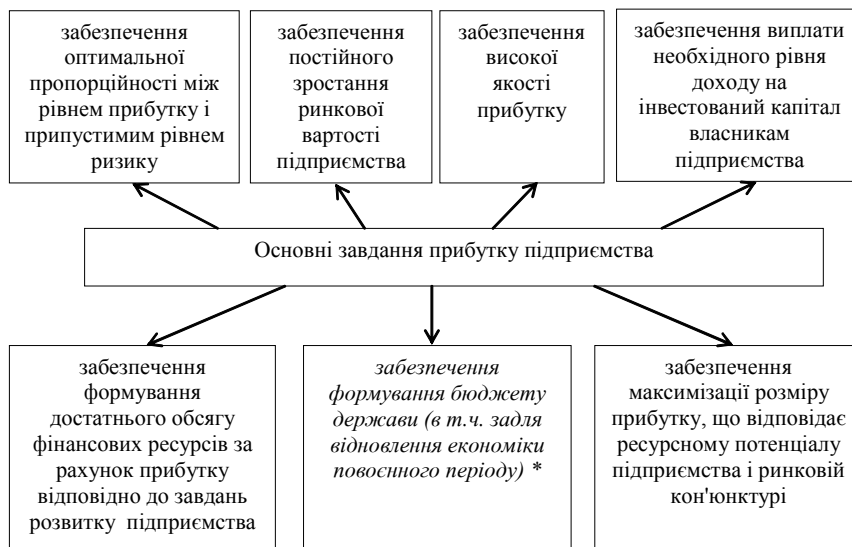

Рис. 4. Основні завдання прибутку підприємства в умовах війни

Джерело: сформовано на основі [8, с. 312] та доповнено авторами *.

здійснювати свою діяльність з найвищою ефективністю, що дозволить забезпечити працівникам отримання винагороди за працю та підприємству впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, що призведе до зниження витрат виробництва, підвищення його ефективності та соціально-економічного розвитку [11, с. 173].

Також виокремлюється соціальна функція прибутку, яка знаходиться у нерозривному зв'язку з регулюючою функцією, оскільки спрямування прибутку до бюджетів різних рівнів сприяє реалізації різних загальнодержавних і регіональних соціальних програм [11, с. 173].

Враховуючи власні дослідження, відзначимо, що прибуток є: першочерговою та найважливішою метою

провадження підприємницької діяльності за умов ринкової економіки; не лише основою функціонування певного окремого підприємства, але й базою для економічного, соціального й політичного розвитку країни; головним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства (якщо рівень прибутку високий, то підприємство не має потреби в залученні зовнішніх коштів); одним із найважливіших критеріїв ефективності підприємницької діяльності; механізмом захисту (захищає підприємство від банкрутства) [18, с. 140].

На наше переконання, прибуток — це позитивний результат діяльності суб'єкта господарювання, який залишається у його розпорядженні, зокрема і для реінвестування діяльності з метою сталого розвитку [18, с. 140].

Варто відзначити, що через механізм оподаткування прибутку господарюючих суб'єктів відбувається формування бюджету держави. Прибуток є об'єктом і інструментом управління, в якому сконцентровано інтереси майже всіх суб'єктів економічної діяльності. Тому, в отриманні прибутку зацікавлені не лише суб'єкти господарювання, але й держава.

Визначення сутності прибутку, його класифікаційних ознак та обґрунтування його функцій дають можливість сформулювати основні завдання прибутку підприємства в умовах сьогодення (Рис. 4).

Як свідчить практика діяльності суб'єктів господарювання вони не завжди отримують прибуток. Тому необхідно здійснювати управління прибутком, яке полягає у прогнозуванні доходів і витрат, розробці заходів щодо забезпечення прибутковості та попередження ризиків виникнення збитку.

У власних дослідженнях неодноразово доведено, що бухгалтерський облік впливає на прийняття управлінських рішень, оскільки отримана облікова інформація засвідчує дані про діяльність підприємства і дає можливість здійснювати в подальшому планування [17, с. 80]. Тому система обліку прибутку повинна бути побудована таким чином, щоб інформація систематизувалась відповідно до запитів користувачів і була органічно інтегрована з інформаційною системою рахунків бухгалтерського обліку.

Для відображення в бухгалтерському обліку прибутку призначено рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)", який має такі субрахунки: 441 "Прибуток нерозподілений"; 442 "Непокріті збитки"; 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" [5].

Характеристика рахунку 44 представлена в таблиці 3.

Таблиця 3. Характеристика рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)"

Номер рахунку	44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)»
Субрахунки	441 «Прибуток нерозподілений» 442 «Непокріті збитки» 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»
Призначення	ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокрітих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.
За дебетом відображаються	збитки та використання прибутку
За кредитом відображаються	відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності
Об'єкти обліку	На субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку. На субрахунку 442 «Непокріті збитки» відображаються непокріті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо. На субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. Сальдо на цьому субрахунку в кінці року закривається в кореспонденції із субрахунками 441 та/або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків.
Аналітичний облік	Аналітичний облік ведеться за видами фінансових результатів.

Джерело: [6, с. 263].

Аналізуючи характеристику рахунку 44 спостерігається, що на даному рахунку не можна прослідкувати порядок формування прибутку ні за видами діяльності, ні за типами господарських операцій. Тому використовується рахунок 79 "Фінансові результати", на якому узагальнюється інформація про витрати (дебет 79) і доходи (кредит 79) суб'єктів господарювання у звітному періоді і розрахункові дані є базою для нарахування податку на прибуток.

Для обліку доходів і витрат призначено рахунки 7 та 9 класів:

- рахунки класу 7 "Доходи і результати діяльності" — призначені для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства;

- рахунки класу 9 "Витрати діяльності" — для узагальнення інформації про витрати операційної, інвестиційної, фінансової та іншої діяльності підприємства [6, с. 215].

Складовими доходів є:

1) доходи від операційної діяльності включають:

- доходи від реалізації продукції, товарів, послуг, передбачених статутними документами як основний вид діяльності (рахунок 70 "Доходи від реалізації");

- інші операційні доходи: від реалізації іноземної валюти, реалізації інших оборотних активів, списання кредиторської заборгованості, відшкодування раніше списаних активів тощо (рахунок 71 "Інший операційний дохід")

2) фінансові доходи:

- дохід від інвестицій та спільної діяльності (рахунок 72 "Дохід від участі в капіталі");

- інші фінансові доходи: дивіденди, відсотки (рахунок 73 "Інші фінансові доходи");

3) інші доходи, які обліковуються на однойменному рахунку 74 "Інші доходи" [5].

Складовими витрат, які впливають на визначення фінансового результату є:

- собівартість — рахунок 90 "Собівартість реалізації";

- загальновиробничі витрати — рахунок 91 "Загальновиробничі витрати";

- витрати на управління — рахунок 92 "Адміністративні витрати";

- витрати пов'язані із збутовою діяльністю — рахунок 93 "Витрати на збут";

- інші витрати пов'язані з операційною діяльністю — рахунок 94 "Інші витрати операційної діяльності";

- витрати пов'язані з фінансовою діяльністю — рахунок 95 "Фінансові витрати";

- витрати пов'язані з інвестуванням — рахунок 96 "Витрати від участі в капіталі";

- інші витрати — рахунок 97 "Інші витрати" [5].

Порівнюючи доходи і витрати визначається результат за видами діяльності: операційної (субрахунок 791 "Результат операційної діяльності"); фінансової (субрахунок 792 "Результат фінансових операцій"); та іншої діяльності (субрахунок 793 "Результат іншої звичайної діяльності"). У зв'язку з цим науковці у своїх дослідженнях піднімають питання, спрямовані на удосконалення методики обліку прибутку.

Так, Орлова В.К. зазначає про плутанину і ототожнення понять "розподілений прибуток" і "використаний прибуток". Автор пропонує змінити назву субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" на "Прибуток, розподілений у звітному періоді". На думку автора, в обліку відображається розподілений прибуток, а використаний не обліковується [15, с. 50].

Натомість, Атамас А. та Атамас О. висловлюють позицію, що існуюча назва субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" цілком відповідає його змісту і призначенню та не потребує зміни. [1, с. 38].

Кузь В.І. для вдосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів та розподілу прибутку пропонує змінити назву рахунку 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" на "Нерозподілений (невикористаний) прибуток (непокритий збиток)" та субрахунок 441 "Прибуток нерозподілений" на "Прибуток нерозподілений (невикористаний)". На переконання автора, це забезпечить узгодження назв рахунків зі змістом об'єктів та процесів, які на них обліковуються. Автором запропоновано для облікового відображення розподілу та використання прибутку запровадити наступні аналітичні рахунки: 441.1 "Прибуток до розподілу", 441.2 "Прибуток для покриття непередбачуваних витрат та збитків", 441.3 "Прибуток для розвитку виробництва", 441.4 "Прибуток для соціального розвитку", 441.5 "Прибуток для виплати дивідендів", 443.1 "Прибуток, використаний для покриття непередбачуваних витрат та збитків", 443.2 "Прибуток, використаний на розвиток виробництва", 443.3 "Прибуток, використаний на соціальний розвиток", 443.4 "Прибуток, використаний на виплату дивідендів" [7].

Чижевська Л.В. та Сірацька А.В. підтримують ідею про перейменування рахунку 44. Автори пропонують задля достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності чітко розмежувати поняття чистого та нерозподіленого прибутку. Для цього рекомендується внести зміни до Плану рахунків й Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та назву рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" замінити на назву "Отриманий чистий прибуток (збиток)" з наступними субрахунками: 441 "Отриманий прибуток" — призначений для відображення величини отриманого чистого прибутку; 442 "Отриманий чистий збиток" — призначений для відображення величини отриманого чистого збитку; 443 "Прибуток для використання" — призначений для акумулювання запланованих сум використання прибутку; 444 "Прибуток, використаний у звітному періоді" — призначений для відображення фактично використаної суми прибутку; 445 "Нерозподілений прибуток" — частина величини чистого прибутку, що залишилась нерозподіленою. На твердження авторів, введення запропонованих субрахунків надаватиме можливість накопичувати дані та отримувати достовірну інформацію щодо операцій запланованого використання частини розподіленого прибутку та фактично використаного протягом наступного за звітним періодом отримання чистого прибутку [20, с. 995].

Натомість Орехова А.І. та Толстошеева Є.С. пропонують до рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непок-

риті збитки)" субрахунки з обліку прибутку чи збитку за таким напрямом: 441 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) за всіма видами діяльності"; 442 "Коригування прибутку (збитку) від виправлення помилок та зміни облікової політики"; — 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді". На думку авторів, така класифікація фінансових результатів за всіма видами діяльності на рахунку 44 "Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)" дасть змогу контролювати вплив окремих видів господарських операцій на загальний результат діяльності підприємства. Це забезпечить інформацією внутрішніх користувачів для прийняття ними управлінських рішень щодо напрямів використання отриманих фінансових результатів за звітний період [14, с. 143].

Викладений матеріал підтверджує проблеми в системі рахунків обліку прибутку та суперечності в їх назві і методиці обліку формування і використання прибутку. Проте, прибуток підприємства в системі обліку характеризується як чистий фінансовий результат з врахуванням його розподілу на певні потреби відповідно до законодавства та інших нормативних документів.

З цього приводу, доречною є думка Мороз Ю.Ю. про те, що для правильної організації обліку нерозподіленого прибутку необхідне розроблення облікової політики, яка б відповідала специфіці діяльності підприємства та стратегії його розвитку. Ця система повинна давати можливість, з одного боку, розкрити у звітності показники відповідного рівня аналітичності, а з іншого — враховувала би порядок впливу доходів і витрат безпосередньо на власний капітал або через формування фінансового результату [10, с. 138].

За результатами проведеного дослідження вважаємо за доцільне, задля підвищення якості облікової інформації внести зміни у назви рахунку 44 та його субрахунків наступним чином: рахунок 44 "Прибуток (збиток) звітного періоду"; субрахунки 441 "Чистий прибуток", 442 "Отриманий збиток", 443 "Прибуток, використаний для виплати засновникам, учасникам та інших напрямів використання", 444 "Прибуток, використаний на реінвестування діяльності", 445 "Нерозподілений прибуток". До даних субрахунків можна відкривати аналітичні рахунки, які необхідні для системи управління підприємством. Внесені пропозиції дозволять отримувати інформацію для управління прибутком та власним капіталом підприємства, а також впливатимуть на підвищення інформативності облікових даних.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами проведеного дослідження визначено, що прибуток характеризується в різних площинах, що зумовлює різні підходи до його трактування. Аналізуючи класифікацію видів прибутку, що приведені в економічній літературі та нормативно-правових документах, авторами обґрунтовано класифікаційні ознаки прибутку, які забезпечують цілі бухгалтерського обліку. Вивчення практики обліку порядку формування та використання прибутку підтверджує, що на рахунку 44

"Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" відображається інформація, яка не відповідає змісту назви даного рахунку. Тому пропонується перейменування рахунку 44 та його субрахунків. Це впливатиме на підвищення інформативності даних обліку та показників звітності.

Подальшого дослідження потребують питання класифікації прибутку для цілей системи управління та розширення аналітичних даних облікової інформації.

Література:

1. Атамас П., Атамас О. Чи дорівнює використаний прибуток розподіленому, або Щодо оцінки достовірності інформації про нерозподілений прибуток у балансі. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 3. С. 35—39.
2. Богацька Н.М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7253>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.30 (дата звернення: 10.07.2023).
3. Вороніна В.Л. Ідентифікація видів прибутку як об'єкту бухгалтерського обліку, аналізу та контролю. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 5. С. 190—196.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2013 р. №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 10.07.2023).
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 10.07.2023).
6. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік II: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2021. 396 с.
7. Кузь В.І. Облік формування фінансових результатів та розподілу прибутку в акціонерних товариствах: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.00.09; Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2011. 21 с.
8. Майборода О.Є., Сукрушева Г.О., Куліш Є.В. Теоретична сутність категорії "прибуток підприємства". Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 310—313.
9. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства Фінансів України від 28.03.2013 р. №433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 10.07.2023).
10. Мороз Ю.Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". 2013. № 2. С. 135—141.
11. Морщенок Т.С., Задорожня В.О. Економічна сутність прибутку підприємства та його роль в умовах ринкової економіки. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. 2013. Т. 18, вип. 4/2. С. 172—175.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 р.

№73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток": Наказ Міністерства Фінансів України від 28.12.2000 р. №353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

14. Орехова А.І., Толстошеева Є.С. Організаційні аспекти та проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. Держава та регіони. 2021. № 6 (123). С. 140—143.

15. Орлова В.К. Використаний $\neq$ розподілений. Оцінка достовірності інформації щодо нерозподіленого прибутку в балансі. Аудитор України. 2010. № 7(179). С. 48—51.

16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

17. Подолянчук О.А. Облікова інформація та її якісні характеристики відповідно до облікових стандартів. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 8. С. 79—90.

18. Подолянчук О.А. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 1 (59). С. 136—153.

19. Степаненко О.І. Дефініція категорії "прибуток": науковий аспект. Проблеми системного підходу в економіці. 2021. Вип. 1 (87). С. 89—96.

20. Чижевська Л.В., Сірацька А.В. Удосконалення бухгалтерського обліку та використання нерозподілених прибутків (непокритих збитків) в акціонерному товаристві. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. С. 992—996.

References:

1. Atamas, P. and Atamas, O. (2011), "Is the used profit equal to the distributed profit, or Regarding the assessment of the reliability of the information about the retained profit in the balance sheet", *Bukhholders'kyj oblik i audyt*, vol. 3, pp. 35—39.

2. Bogatska, N.M. (2019), "Enterprise profit: its role, formation and reserves of growth in the market conditions", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7253> (Accessed 10.07.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.30

3. Voronina, V.L. (2017), "Identification of the views to the knowledge of the account of the accountant of the accounting oblock, analysis to the control", *Infrastruktura rynku*, vol. 5, pp. 190—196.

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Accessed 10.07.2023).

5. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order "Instructions on the application of the Plan of accounts for the accounting of assets, capital, liabilities and economic operations of enterprises and organizations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (Accessed 10.07.2023).

6. Ischenko, Ya.P. Podolianshuk, O.A. and Koval', N.I. (2021), *Finansovyy oblik II* [Financial accounting II], Vydavnytstvo FOP Kushnir Yu.V., Vinnytsia, Ukraine.

7. Kuz', V.I. (2011), "Accounting for the formation of financial results and profit distribution in joint-stock companies", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Zhytomyr. derzh. tekhnol. un-t., Zhytomyr, Ukraine.

8. Majboroda, O.Je. Sukrusheva, Gh.O. and Kulish, Je.V. (2017), "The theoretical essence of the category "profit of the enterprise", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 10, pp. 310—313.

9. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "Methodological recommendations for filling out financial reporting forms", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (Accessed 10.07.2023).

10. Moroz, Yu.Yu. (2013), "Accounting of the financial results of the enterprise", *Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 2, pp. 135—141.

11. Morschenok, T.S. and Zadorozhnia, V.O. (2013), "The economic essence of the company's profit and its role in the conditions of the market economy", *Visnyk ONU im. I.I. Mechnykova*, vol. 18, no. 4/2, pp. 172—175.

12. Ministry of Finance of Ukraine (2013), Order "National regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (Accessed 10.07.2023).

13. Ministry of Finance of Ukraine (2000), Order "National regulation (standard) of accounting 17 "Income tax"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (Accessed 10.07.2023).

14. Oriekhova, A.I. and Tolstosheieva, Ye.S. (2021), "Organizational aspects and problems of financial results accounting of enterprises", *Derzhava ta rehiony*, vol.6 (123), pp. 140—143.

15. Orlova, V.K. (2010), "Used $\neq$ distributed. Assessment of the reliability of information on retained earnings in the balance sheet", *Audytor Ukrainy*, vol. 7 (179), pp. 48—51.

16. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 10.07.2023).

17. Podolianshuk, O.A. (2018), "Accounting information and its qualitative characteristics respectively to the accounting standards", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 8, pp. 79—90.

18. Podolianshuk, O.A. (2022), "Peculiarities of accountant and taxation treatment of company's profits", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol.1 (59), pp. 136—153.

19. Stepanenko, O.I. (2021), "Definition of the category "profit": scientific aspect", *Problemy systemnoho pidkholu v ekonomitsi*, vol. 1 (87), pp. 89—96.

20. Chyzhevs'ka L.V. and Sirats'ka A.V. (2016), "Improvement of the accounting allocation and use of retained earnings (uncovered loss) in the company", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 7, pp. 992—996.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2023 р.